

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 18^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1961

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝ. ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΥ

ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΙΩΑΝΝ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας συνήλθεν εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν τὴν 18ην Μαρτίου ἐ. ἐ., ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 7. μ.μ., ὅπως ὑποδεχθῇ ἐπισήμως τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἰωάννην Θεοδωρακόπουλον.

Εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην προσήλθον, κατόπιν προσκλήσεως, Ὑπουργοί, Καθηγηταὶ τῶν Ἀνωτάτων Πνευμ. ἰδρυμάτων, Ἐκπαιδευτικοὶ καὶ πλῆθος ἄλλο ἐκ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝ. ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΥ

Ὁ Πρόεδρος κ. Ἰωάννης Τρικκαλινός, κηρύττων τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδρίας, ἐχαιρέτισε διὰ βραχέων, ὡς κάτωθι, τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν καὶ ἐπέδωκε συγχρόνως εἰς αὐτὸν τὸ μέγα σῆμα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μετὰ πλείστης χαρᾶς ὑποδέχεται τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν κ. Ἰωάννην Θεοδωρακόπουλον, ὅστις τὴν 8ην Μαρτίου παρελθόντος ἔτους ἐξελέγη τακτικὸν μέλος αὐτῆς.

Κύριε Συνάδελφε,

Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Σᾶς ὑποδέχομαι εἰσερχόμενον σήμερον ἐπισήμως εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦτο τῆς Ἐπιστήμης, ὅπου σᾶς ἐκάλεσεν οὐ μόνον ἡ ψῆφος τῶν εἰδικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαν τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον σας.

Τὸ πολυσχιδὲς φιλοσοφικὸν ἔργον σας τὸ ὅποϊον ἤρχισε διὰ τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς σας ἥτις φέρει τὸν τίτλον «Πλατωνικὴ διαλεκτικὴ τοῦ εἶναι», εἶναι εὐρύτατα γνωστὸν καὶ ἔχει ἤδη διεθνῶς ἀναγνωρισθῇ. Δὲν πρόκειται δὲ ἐγὼ ἐνταῦθα νὰ κάμω

ἀνάλυσιν τῶν διαφορῶν φιλοσοφικῶν ἐρευνῶν σας, διότι δι' αὐτάς, κατ' ἐντολήν τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας, θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Κανελλόπουλος.

Ἐγχειρίζων ὑμῖν, κ. Συνάδελφε, τὸ δίπλωμα τοῦτο τῆς ἐκλογῆς σας ὡς τακτικοῦ μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καθὼς καὶ τὰ διάσημα τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ, εὐχομαι, ὅπως ἡ ἐνταῦθα περαιτέρω φιλοσοφικὴ σας ἔρευνα οὐσιωδῶς συμβάλῃ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου τοῦ ἀνωτάτου τούτου πνευματικοῦ ἰδρύματος τῆς χώρας μας.

*

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΠΑΝΑΓ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀκολούθως, μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Παναγ. Κανελλόπουλος, ὁρισθεὶς ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, προσεφώνησε τὸν κ. Ἰωάννην Θεοδωρακόπουλον καὶ ὁμίλησεν, ὡς κάτωθι, περὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔργου του καὶ τῆς παιδευτικῆς ἐν γένει δράσεως αὐτοῦ.

Ἡ Σύγκλητος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολήν, κύριε συνάδελφε καὶ ἀγαπητέ μου φίλε, νὰ ἐκτελέσω ἓνα καθήκον πὺν συνδέεται μὲ τὴν παράδοσιν τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ ἰδρύματος τῆς χώρας.

Τὸ καθήκον μου εἶναι νὰ σᾶς εἰπῶ «καλῶς ἦλθατε, κύριε», καὶ νὰ τὸ εἰπῶ μάλιστα μ' ἓναν τρόπον οὐσιαστικώτερον, ν' ἀναλύσω ἢ μᾶλλον νὰ χαρακτηρίσω μὲ ὀλίγα λόγια τὸ ἔργον σας.

Ἡ ἐκτέλεσις καθήκοντος, οἰουδήποτε καθήκοντος, μικροῦ ἢ μεγάλου, εἶναι πάντοτε ἓνα προνόμιον. Τὸ προνόμιον πὺν ἡ ἐντολή τῆς Συγκλήτου μοῦ ἐχορήγησε εἶναι, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, κάτι πὺν πέραν τῆς ἀντικειμενικῆς ἀξίας του ἔχει κ' ἓνα κρίσιμον ὑποκειμενικὸν νόημα. Εἶναι ἡ ἠθικὴ εὐκαιρία νὰ ὁμολογήσω δημοσίᾳ τὴν πνευματικὴν φιλίαν πὺν μὲ συνδέει μαζί σας, κύριε.

Ἔχει, ὅμως, καὶ τὸ ὑποκειμενικὸν αὐτὸ γεγονὸς τὸ ἀντικειμενικὸν κῦρος του. Ἡ πνευματικὴ φιλία δὲν εἶναι ποτὲ τυχαία. Δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς ἐξωτερικὰ περιστατικά. Τὰ βήματά μας διεστειρωθήσαν διὰ πρώτην φοράν — ἔχουν περάσει τριακτὼ ἀπὸ τότε χρόνια — εἰς τὸ Heidelberg, ὅπου ἐδίδασκε ὁ διδάσκαλος καὶ φίλος σας Heinrich Rickert. Εἶχαι ξεκινήσει ἀπὸ τὸν Βασαρά, τὴν ὥραία κωμόπολιν τῆς Λακεδαιμόνος πὺν παράγει λάδι, κρασί καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας. Εἶχαι πολὺ μοχθήσει — καὶ εἶχαν μοχθήσει καὶ οἱ ἔξοχοι γονεῖς σας — διὰ νὰ μάθετε γράμματα. Ἐπρεπε νὰ πεζοπορῇτε ὄρες ὁλόκληρες κάθε ἡμέρα — ἀκόμη καὶ ὅταν ἐβρεχε ἢ ἐχιόνιζε — διὰ νὰ προχωρήσετε πέραν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ὡς πὺν νὰ φθάσετε εἰς τὸ Heidelberg ἐχρειάσθη μακρὰ καὶ σκληρὰ ὁδοιπορία. Μοῦ τὸ ἐπρόδωσαν ἀμέσως τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου σας, ὅταν σᾶς εἶδα διὰ πρώτην φοράν. Μολονότι

ἡ Ριζάρειος, ἡ θαυμασία αὐτὴ πηγὴ ἡθους καὶ ἐστία μορφώσεως, εἶχε ξεκουράσει κάπως τὴν ψυχὴν σας, τὸ πρόσωπόν σας μοῦ εἶπε ἀμέσως ὅτι ἐνώπιόν μου ἐδρίσκειται ἓνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν τὸν ἠὲν ᾔσκησε ἡ τύχη, ἀλλὰ ποὺ τὸν ὠδήγησε καὶ τὸν ἐπροστάτευσε ὁ Θεός.

Ἐφυγα ἀπὸ τὸ *Heidelberg* ὀλίγον μετὰ τὴν ἄφιξίν σας. Ἐτσι δὲν ἐπρόλαβα, τότε, νὰ συνδεθῶ ἰδιαίτερα μαζί σας. Πέντε χρόνια ἀργότερα, ἔγινε ἐδῶ, μὲ ρυθμιστὴν τῶν βημάτων μας τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀττικῆς, συνειδητὸν καὶ εἰς τοὺς δύο μας τὸ γεγονός ὅτι ἐπορευόμεθα τὴν αὐτὴν ὁδόν. Δὲν μᾶς ἔκαμαν, λοιπόν, φίλους συμβεβηκότα τυχαῖα, αἰσθηήματα ποὺ ὑπαγορεύει ἡ νεότης — ἡ πλουσιωτάτη αὐτὴ πηγὴ σιγμιαίων ἐνθουσιασμῶν — καὶ αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις τῆς ζωῆς. Μᾶς ἤνωσε τὸ γεγονός ὅτι ἐβαδίζαμεν μὲ κατεύθυνσιν τὸν αὐτὸν ἀπροσπέλαστον σκοπόν, τὸ πνεῦμα. Καὶ ἐγνωρίζαμεν καὶ οἱ δύο ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι — ἐντυχῶς — ἀπροσπέλαστος. Ἐὰν δὲν ἦτο ἀπροσπέλαστος, δὲν θὰ ἦτο σκοπός, δὲν θὰ ἦτο τέλος, εἰς τὴν Ἀριστοτελικὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως, ἀλλὰ θὰ ἦτο τέρμα, νεκρὸν σημεῖον, γράμμα νεκρόν.

Καὶ καλοῦμαι σήμερον, ἀγαπητὲ φίλε, νὰ ἐκτιμήσω τὰ βήματα ποὺ ἐπραγματοποιήσατε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τέρμα. Πῶς νὰ ἐκτιμήσω τὰ βήματα αὐτά; Πῶς νὰ χαρακτηρίσω τὸ ἔργον σας; Ἐργον σας εἶναι αὐτὴ ἡ προσωπικότης σας, ὅπως ἀναδύεται ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τὰ συγγράμματά σας καὶ ὅπως, ἀντιστρόφως, εἰσδύει καὶ μετουσιώνεται εἰς ὅσα ἔχετε γράψει καὶ διδάξει. Εἶσθε φιλόσοφος. Ἡ λέξις αὐτὴ τὰ λέγει ὅλα. Ἐπλάσατε τὸν ἑαυτὸν σας φιλόσοφον καὶ πλάθετε, ἐπὶ τριάντα τρία τώρα χρόνια, τὴν ψυχὴν τῶν νέων μὲ τὸν λόγον σας, τὸν γραπτὸν καὶ τὸν προφορικόν. Ὡς ἀληθινὸς ἀπόγονος τοῦ Πλάτωνος, ἐμπνευσμένος ἀπὸ ἓνα περὶφημον χωρίον τοῦ «Φαίδρου» ποὺ ἔχετε τόσον ὠραῖα ἐρμηνεύσει, ἐδώσατε καὶ πάλιν ζωὴν εἰς τὸν ἄγραφον λόγον, ἂν καὶ κατωρθώσατε ταυτοχρόνως νὰ καλλιεργήτε καὶ τὸν γραπτὸν μὲ τὸν ἀμεσώτερον ζωντανὸν τρόπον. Μοῦ ἀρέσει πολὺ ἡ φράσις σας: «Ὑπάρχει κάτι πέρα ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ γραπτοῦ λόγου, ὁ ἄγραφος, ὁ ἔμψυχος λόγος, καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸν ἀκόμη ὁ ἐνδιάθετος». Σεῖς, ἀγαπητὲ φίλε, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει μὲ πολλούς, ἀκόμη καὶ μὲ «σοφοὺς» ἀνθρώπους ἀσχολομένους μὲ τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τρόπον λεξικογραφικόν, δὲν εἶσθε σοφός, ἀλλὰ φιλόσοφος, κ' ἔτσι δὲν ἐξαντλεῖσθε ποτὲ εἰς ὅσα γράφετε, οὔτε κἂν εἰς ὅσα περιέχονται εἰς τὸν ἔμψυχον προφορικόν λόγον σας. Αὐτό, ἀκριβῶς, εἶναι Πλατωνικόν.

Ὁ Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος — τώρα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ἀγαπητέ μου συνάδελφε, νὰ διακόψω τὴν προσωπικὴν προσφώνησίν μου καὶ ν' ἀπευθυνθῶ πλέον πρὸς ὅλους τοὺς ἀκροατάς μου — συνέδεσε μὲ τὸ πρῶτον του βιβλίον τὸν ἑαυτὸν του,

κατὰ τρόπον ἀνέκκλητον, μὲ τὸν Πλάτωνα. Τὸ πρῶτον του βιβλίον φέρει τὸν τίτλον «*Platons Dialektik des Seins*» καὶ ἐτιμήθη ἀπὸ τὸν κορυφαῖον Νεοκαντιανὸν *Heinrich Rickert* καὶ τὸν ἔξοχον ἱστορικὸν τῆς φιλοσοφίας *Ernst Hoffmann*, ἐκδοθὲν εἰς τὴν ἐκλεκτὴν σειρὰν «*Heidelberger Abhandlungen zur Philosophie und ihrer Geschichte*», πὺν οἱ δύο αὐτοὶ μεγάλοι διδάσκαλοι καὶ φίλοι τοῦ Θεοδωρακοπούλου εἶχαν ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχόν των. Ἐνα ἔτος ἀργότερα, ἐξεδόθη εἰς τὴν Γερμανίαν τὸ ἔργον τοῦ Θεοδωρακοπούλου «*Plotins Metaphysik des Seins*». Τὸ πῆδημα ἀπὸ τὸ δυσθεώρητον ὕψος τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸ ἀπροσμέτρητον βάθος τοῦ Πλωτίνου ἐπεχειρήθη ἀπὸ τὸν νεαρὸν φιλόσοφον πὺν δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει τὰ τριάντα χρόνια τῆς ζωῆς του μὲ τρόπον ἄνετον καὶ ἀβίαστον. Ἐνας ἄλλος συγγραφεὺς θὰ ἦτο δυνατὸν, μὲ τὰ δύο αὐτὰ βιβλία πὺν συλλαμβάνουν ἀποφασιστικὰ τὰ φωτεινὰ ὅρια τῆς Πλατωνικῆς διαλεκτικῆς καὶ τὰ σκοτεινὰ ἄκρα τῆς μεταφυσικῆς τοῦ Πλωτίνου, νὰ εἰπῇ ὅτι ἔκαμε τὸ χρέος του. Τὰ βιβλία αὐτὰ δὲν ἦσαν βήματα ἀρχαρίου Ἦσαν ἐπιτεύγματα. Ὁ ἀληθινὸς φιλόσοφος εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν του φιλόσοφος.

Ἀλλὰ ὁ Θεοδωρακόπουλος δὲν ἔμεινε ποτὲ ἀκίνητος ἐκεῖ ὅπου εἶχε φθάσει χθές. Ὁ ἀληθινὸς φιλόσοφος, ἐνῶ καὶ ἡ πρώτη του ὥρα εἶναι ὥρα φιλοσοφίας, γνωρίζει ὅτι καμμία ὥρα δὲν εἶναι ἡ τελευταία. Ἡ δεκαετία 1929-1939 ὑπῆρξε ἡ δεκαετία τῆς πρώτης ἐντόνου διαλεκτικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Θεοδωρακοπούλου μὲ τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα μὲ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν παγκόσμιον. Ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Θεοδωρακοπούλου μὲ τὴν ψυχὴν τῶν νέων, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἰδικήν του ψυχὴν, ὑπῆρξε—καὶ ἐξακολοθεῖ νὰ εἶναι παρὰ τὴν πρόοδον τῶν ἐτῶν πὺν ἄλλους θὰ τοὺς ἔκαμνε ψυχρούς, κλειστοὺς καὶ ἀνεράστους—ἕνας ζωντανὸς διάλογος μὲ καθηγεμόνα τὸν Πλατωνικὸν ἔρωτα, τὸν «πειθαρχημένον ἔρωτα» (χρησιμοποιοῦ λέξεις αὐτοῦ τοῦ Θεοδωρακοπούλου), πὺν κάμνει τὸν ἄνθρωπον, ὅχι μόνον τὸν νέον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν διδάσκαλον νὰ ἀγρυπνῇ ἐπὶ τῆς ἀτελείας του, καὶ ταυτοχρόνως τὸν ὠθεῖ «νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν φῶσιν μέσα του, δηλαδὴ νὰ προσπεράσῃ τὰ ἀνύορα τοῦ θνητοῦ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀθανασίαν τῆς προσωπικότητός του». Εἶναι πολὺν δύσκολη ἡ ἀποστολὴ τοῦ φιλοσόφου. Κάθε εἰδικὴ ἐπιστήμη (βασίζομαι καὶ πάλιν, κάπως ἐλεύθερα, εἰς ὠρισμένας σκέψεις τοῦ Θεοδωρακοπούλου), διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀντικείμενόν της εἰς τὸν νέον πὺν ἔρχεται νὰ σπουδάσῃ, χρησιμοποιεῖ—τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἀρχὴν—τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν παρὰστασιν κείμενα, μνημεῖα, ἐπιγραφάς, φυσικὰ φαινόμενα, ἱστορικὰ συμβάντα ἢ τὸ πολὺ ὠρισμένας κυττητὰς λογικὰς σχέσεις μεταξὺ ἀριθμῶν, συμβόλων ἢ πραγμάτων. Ἡ φιλοσοφία δὲν ἔχει αὐτὴν τὴν πρώτην εὐκολίαν. Οὔτε εἰς τὴν αἰσθησιν, οὔτε εἰς τὴν παρὰστασιν εἶναι δυνατὸν νὰ προσφύγῃ διὰ νὰ δηλώσῃ τὸ ἀντικείμενόν

της. Ὁ φιλόσοφος — ἐὰν εἶναι ἀληθινὸς συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τοῦ Σωκράτους καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς ταξιθέτης τῶν κειμένων καὶ τῶν διαφορῶν θεωριῶν — δὲν καλεῖται καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς νέους γνώσεις, ὑλικὸν γνώσεων. Ἀποστολὴ τοῦ φιλοσόφου δὲν εἶναι νὰ διδάξῃ τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ νὰ ξυπνήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου τὸ φιλοσοφεῖν, νὰ στρέψῃ τὸν νέον πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ τὸν ἀποχωρίσῃ ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ αἰσθητά, ἀπὸ ὅλα τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰς ἐμπειρικὰς παραστάσεις των, ὥστε, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἀντικείμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, νὰ ἔχῃ πραγματοποιήσει τὴν συνειδητὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς του, νὰ ἔχῃ γνωρίσει ἢ ἔστω ὑποψιασθῇ τὸ βάθος καὶ τὴν προβληματικότητα τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὅποιος ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ παραδοθῇ ἀφελῶς εἰς ἔτοιμα καὶ κλειστὰ συστήματα, ὅπως εἶναι τὰ ὑλιστικὰ ἢ καὶ τὰ οἰαδήποτε δογματικὰ συστήματα πὺν σοῦ προσφέρουν διήθεν τὴν γνῶσιν τοῦ κόσμου — τὴν προσφέρουν ἐτοιμὴν εἰς τὸ πιὰτο — καὶ δὲν σοῦ ἐπιτρέπουν νὰ γνωρίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, νὰ λυτρωθῇς ὡς προσωπικότης ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ὕλης, τοῦ φυσικοῦ καὶ ιστορικοῦ κόσμου, καὶ νὰ ἰδῇς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν μὲ ἀνοικτὰ μάτια, μὲ τὰ μάτια τοῦ πνεύματος σου, ὅπως τὰ ἔπλασε ὁ Θεός, ἢ «ἀρχαία φύσις».

Ἡ προσφορὰ τοῦ Ἰωάννου Θεοδωρακοπούλου εἰς τὴν νεοελληνικὴν ζωὴν εἶναι ἀκριβῶς αὕτη. Μὲ μέγαν βοηθόν του τὸν Πλάτωνα — ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀρχαίους καὶ νεωτέρους φιλοσόφους, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ χρησιμοποιῇ τοὺς λόγους των ὡς συστήματα κλειστὰ — ἐπεχείρησε καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ ξυπνήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων τὸ φιλοσοφεῖν, τὸ πνευματικῶς ζῆν, ἐπεχείρησε καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ κάμῃ τὸν συνομιλητὴν του, ἀκροατὴν ἢ ἀναγνώστην, νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ γίνῃ προσωπικότης, νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐξόδου του ἀπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ «δούλου», τοῦ παθητικοῦ δέκτου τῶν ἐξωτερικῶν ἐντυπώσεων ἢ τῶν προσφερομένων κλειστῶν συστημάτων.

Ἡ δεκαετία 1929-1939 ὑπῆρξε διὰ τὸν Θεοδωρακόπουλον, διὰ τὴν σύλληψιν καὶ ἀποκρυστάλλωσιν τῆς ἀποστολῆς του, ἀποφασιστικὴ. Τότε ἤρχισε νὰ διδάσκῃ ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας, κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ὕστερα εἰς τὰς Ἀθήνας. Τότε ἤρχισεν ἡ ἔντονος συνομιλία του μὲ τοὺς νέους, ἡ προφορικὴ καὶ ἡ γραπτὴ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν διαρκῶς ἀνανεούμενον ἑαυτὸν του. Πρὸς τὴν δεκαετίαν, τέλος, ἐκείνην συνδέεται καὶ ἡ τακτικὴ ἔκδοσις τοῦ τριμηνιαίου περιοδικοῦ «Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν». Πρωτεργάτης τοῦ «Ἀρχεῖου» καὶ κύριος ἐμπνευστὴς τοῦ κύκλου πὺν ἐδημιουργήθη γύρω ἀπὸ τὸ «Ἀρχεῖον» ὑπῆρξεν ὁ Θεοδωρακόπουλος. Ὅσοι ἰδρῦσαμεν μαζί του τὸ «Ἀρχεῖον» συνεπράξαμεν ἀπλῶς μὲ τρόπον βοηθητικόν. Τὸ «Ἀρχεῖον» ὑπῆρξε σταθμὸς εἰς τὴν νεοελληνικὴν πνευματικὴν ζωὴν. Εἰς τὸν στενὸν χρόνον μιᾶς δεκαετίας, δηλαδὴ εἰς τὰ σαράντα περί-

που τεύχη τοῦ «Ἀρχείου», ἀνεπιτύχθησαν ἢ ἐτέθησαν ἔστω καὶ ἐθίγησαν, μὲ τὴν συνδρομὴν καὶ κορυφαίων ξένων συνεργατῶν, ὡς ὁ *Heinrich Rickert*, ὁ *Karl Jaspers* καὶ ὁ *Guido Calogero*, τὰ κυρισιμώτερα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας, καθὼς καὶ τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας, τῆς ζωῆς, ἀκόμη καὶ εἰδικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ σκοπιᾶς φιλοσοφικῆς. Τὸ «Ἀρχεῖον» ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν εἰς πενήκοντα περίπου συνεργάτας — ἀκόμη καὶ νεωτάτους πού ἦσαν τὴν ὥραν ἐκείνην φοιτηταὶ — νὰ ὁμιλήσουν, νὰ ἐκφραστοῦν. Ἡ φωνὴ τοῦ ἐνὸς προεκάλει καὶ προσεκάλει τὴν φωνὴν τοῦ ἄλλου. Ἐτα φιλοσοφικὸν συμπόσιον, μὲ μέσον συζητήσεως τὸν γραπτὸν κατ' ἀνάγκην λόγον, ὑπῆρξεν ἐπὶ δέκα ἔτη τὸ «Ἀρχεῖον».

Ὁ πόλεμος εὔρε τὸν Θεοδωρακόπουλον, μετὰ τὸν συστηματικὸν ἐπὶ δεκαετίαν διάλογόν του μὲ τοὺς νέους, ἔτοιμον νὰ τοὺς προσφέρει τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἔργον του. Καὶ τὸ προσέφερε — διὰ τὴν καλὴν τύχην τῆς νεολαίας πού ἦτο προωρισμένη νὰ ζήσῃ τὴν φοβεράν δοκιμασίαν τῆς κατοχῆς — τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1941. Τὸ ἔργον του «Εἰσαγωγὴ στὸν Πλάτωνα», πού ὡς βιβλίον ἐξηντήθη κατὰ τὸ πρῶτον ἤδη ἔτος τῆς κατοχῆς, εἶναι ἀνεξάντλητον εἰς περιεχόμενον, εἰς ἀφυπνιστικὰ ἐρωτήματα, εἰς γοητευτικὰς καὶ ταυτόχρονα λυτρωτικὰς διὰ τὴν ψυχὴν παγίδας, εἰς κεντρίσματα τοῦ νοῦ. Μὲ τὸ βιβλίον του αὐτὸ προβάλλει πλέον ὁ Θεοδωρακόπουλος — ὅπως προβάλλουν εἰς τὴν ἱστορίαν ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ φιλόσοφοι — καὶ ὡς λογοτέχνης. Τὰ μεγάλα πράγματα δὲν λέγονται παρὰ μόνον μὲ τὸν ὥραϊο λόγο. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἔγινε μὲ τὸ βιβλίον τοῦ Θεοδωρακοπούλου «Εἰσαγωγὴ στὸν Πλάτωνα». Ἐνῶ εἰς τὸ βιβλίον του «*Platons Dialektik des Seins*», καθὼς καὶ εἰς τὸ ἀντίστοιχον γερμανικὸν ἔργον του περὶ Πλωτίνου, ὁ Θεοδωρακόπουλος ἦτο ἀκόμη συγγραφεὺς μονογραφίας, δηλαδὴ μονολόγου, μελετητῆς τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πλωτίνου πού ἀνασυγκροτεῖ τὰ συστήματα τῆς σκέψεώς των καὶ συνάγει τὰ συμπεράσματά του, τῶρα συνδιαλέγεται μὲ τὸν ἀναγνώστην, ὠθεῖται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα πρὸς τὸν ἰδικόν του διάλογον μὲ τοὺς νέους, συλλαμβάνει καὶ αὐτὸν τὸν Πλάτωνα ὡς ἐνότητα, δηλαδὴ ὑπερπηδᾷ τὸν χωρισμὸν λογικῆς καὶ ποιήσεως καὶ ἀνακαλύπτει τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν μεταξὺ Λόγου καὶ Μύθου εἰς τὸ ἔργον του, καὶ ἀνοίγει τέλος εἰς τὸν ἀναγνώστην πού τὸν αἰσθάνεται ὡς συνομιλητὴν τοῦ τὸν δρόμον, ὁ ὅποιος ὁδηγεῖ ὅχι μόνον πρὸς τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν του. Τί ὠφελεῖ ὁ Πλάτων, ἐὰν δὲν εὔρῃ ὁ ἀναγνώστης τὸν ἑαυτόν του;

Τὴν «Εἰσαγωγὴν στὸν Πλάτωνα» — μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου — διαδέχονται πολλὰ μεγάλα ἢ μικρὰ συγγράμματα τοῦ Θεοδωρακοπούλου πού κινοῦνται πλέον ὅλα ἐπάνω εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, εἰς ἐκεῖνο πού κατέκτησεν ὁ φιλόσοφος ὡς διδάσκαλος τῆς ψυχῆς τῶν νέων, ἄρα ὡς διδάσκαλος τοῦ Γένους, τὸ ὅποιον ἢ ἐκάστοτε νεολαία ἀναγεώνει ἐπ' ἄπειρον.

Συνέχειαν τοῦ ἔργου του «Εἰσαγωγή στὸν Πλάτωνα» — συνέχειαν ἣ μᾶλλον μουσικὴν παραλλαγὴν εἰς κλίμακα πνευματικῶς ἀκόμη πλουσιωτέραν — ἀποτελοῦν αἱ τριακόσαι σελίδες ποὺ προέταξεν ὁ Θεοδωρακόπουλος εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀρχαίου κειμένου τοῦ «Φαῖδρου». Τὸ ἀρχαῖον κείμενον τοῦ Πλάτωνος τὸ συνοδεύουν λογοτεχνικὴ μετάφρασις, ἐκπονηθεῖσα ἀπὸ τὸν ἴδιον, καὶ σχόλια ποὺ καὶ γενικώτερα εἶναι πολὺτιμα καὶ διαφωτιστικά, ἀλλὰ ποὺ εἰδικώτερα μᾶς κατατοπίζουν ἐπὶ τῆς νεοπλατωνικῆς ἐρμηνείας τοῦ «Φαῖδρου» ποὺ εἶχεν ἐπιχειρήσει ὁ Ἀλεξανδρινὸς Ἑρμείας. Ἡ μεγάλη εἰσαγωγή εἰς τὸν «Φαῖδρον», εἰς τὸν διάλογον ὅπου μὲ τὰ χεῖλη τοῦ Σωκράτους ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων μὲ τόνον κατ' ἐξοχὴν προσωπικόν, εἶναι φιλοσοφία καὶ ποιήσις, ὅπως εἶναι, ὡς μέγα πρότυπον, ὁ ἴδιος ὁ διάλογος τοῦ Πλάτωνος. Ὁ «Φαῖδρος», ὅπως λέγει ὁ Θεοδωρακόπουλος, «εἶναι πρᾶγματι ὀλυμπιακὸν ἀγώνισμα τοῦ Πλάτωνος, εἶναι ἡ νίκη τῶν ἀπολλωνείων δυνάμεων τῆς ψυχῆς του, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ νοῦ, τοῦ ἡνιόχου τῆς ψυχῆς». «Οἱ Κένταυροι, ὁ πολὺπλοκος καὶ ὑβριστὴς Τυφών, καὶ ὅλα τ' ἄλλα τερατόμορφα καὶ ἀλλόκοτα ὄντα» ὑποχωροῦν, καὶ ὅπως εἰς τὸ δυτικὸν αἷτωμα τοῦ νοῦ τοῦ Διὸς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἔτσι καὶ ἐδῶ, εἰς τὸν ὑπέροχον αὐτὸν διάλογον τοῦ Πλάτωνος, ὁ Ἀπόλλων, ὁ φωτεινὸς νοῦς, ὁ ἡνιόχος τῆς ψυχῆς, προβάλλει ὡς ὁ εἰρηνευτής. Ὁ Θεοδωρακόπουλος κατευθύνει τὸν ἀναγνώστην, μὲ τὸν παιδαγωγικῶς ἀποτελεσματικώτερον τρόπον, πρὸς τὴν παλινωδίαν τοῦ Σωκράτους εἰς τὸν «Φαῖδρον», πρὸς τὴν θείαν αὐτὴν παλινωδίαν, ὅπου ὁ Πλάτων ἐκμυστηρεῖται, μὲ τὰ χεῖλη τοῦ Σωκράτους, τὸν μεγάλον μῦθον περὶ ψυχῆς, περὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, καθὼς καὶ τὸν μῦθον περὶ τοῦ ἔρωτος ποὺ ὠθεῖ τὴν ψυχὴν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀρχικὴν της μορφήν, εἰς τὸ οὐράνιον πρότυπον.

Σχεδὸν παράλληλα μὲ τὸν «Φαῖδρον» χαρίζει ὁ Θεοδωρακόπουλος εἰς τοὺς ἀναγνώστας του τὸ θεμελιῶδες ἔργον του «Σύστημα φιλοσοφικῆς ἠθικῆς». Ὁ ἴδιος τὸ ὀνομάζει «σύστημα», ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ συστήματος κλειστοῦ, ὅπως θὰ ἦτο ἓνα σύστημα τυπικῆς λογικῆς ἢ ἓνα σύστημα γραμματικῆς. Ὁρθῶς ὀνομάζει ὁ Θεοδωρακόπουλος τὸ βιβλίον του περὶ ἠθικῆς «σύστημα», ἀλλὰ ἡ ἔννοια τῆς λέξεως εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι ἡ ἐξῆς· ὁ διδάσκαλος ἐπιχειρεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν νέον μὲ τρόπον συστηματικόν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐλευθερίας του, ὅχι τῆς ἀσυνδοσίας, ἀλλὰ τοῦ αὐταναγκασμοῦ. Ἀπαριθμεῖ συστηματικὰ τοὺς κινδύνους, ἐπιχειρεῖ νὰ τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὰς Σειρήνας ποὺ ὡς νέον Ὀδυσσεὺς θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ τὸν γοητεύσουν καὶ ν' ἀφαιρέσουν τὸν ἀνδρισμόν του, τὸ ἡρωϊκόν του ἦθος ἢ δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν ἅν, ἐὰν εἶναι ἀκόμη ἑφηβὸς καὶ ὑποκύψῃ εἰς τὴν γοητείαν των, νὰ γίνῃ προσωπικότης, νὰ γίνῃ ἐνεργεία ὅ,τι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνάμει. Ὁ Θεοδωρακόπουλος ἐπικαλεῖται τὴν περίφημον ἐντολὴν τοῦ Goethe: «πέπαρε καὶ γίνε». Καὶ ἐρμηνεύει τὴν σκέψιν τοῦ Goethe, λέγων ὅτι ὁ συνθηματικὸς καὶ προστακτικὸς αὐ-

τὸς λόγος του δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι πρέπει νὰ παύσης νὰ εἶσαι ὅ,τι εἶσαι τώρα, καὶ νὰ γίνης ὅ,τι δύνασαι, νὰ γίνης πρόσωπον, ἐλευθέρᾳ συνείδησις, ἡ ὁποία ἐξ ἀντικειμένου ρυθμίζεται ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ Θεοδωρακόπουλος, ὁρμώμενος ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ συνθέτων τὰς διδασκαλίας των περὶ ἠθικῆς κατὰ τρόπον πρωτότυπον, προχωρεῖ — μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τοῦ *Goethe* — πέραν τῆς ἠθικῆς τοῦ *Kant*, πέραν καὶ τῆς στενῆς κατηγορικῆς προσταγῆς του, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης γραμμῆς, ἡ ὁποία διέπει τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν του. Εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ πρακτικοῦ λόγου δὲν κατώρθωσεν ὁ *Kant* ὅ,τι κατώρθωσεν εἰς τὴν κριτικὴν τοῦ καθαροῦ λόγου. Ὁ Θεοδωρακόπουλος, προχωρῶν πέραν τοῦ *Kant*, προχωρεῖ καὶ ταυτοχρόνως ἐπιστρέφει εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας.

Ἡ συννααστροφὴ του μὲ τὰ προβλήματα τῆς ἠθικῆς ὠδήγησε τὸν καλλιτεχνικῶς εὐαίσθητον Θεοδωρακόπουλον εἰς τὸν «Φάουστ» τοῦ *Goethe*. Καὶ ἀγάπησε τόσον τὸν «Φάουστ», ὥστε ἀπεφάσισε — ἀφοῦ τὸν ἔκαμε ἀντικείμενον πανεπιστημιακῶν παραδόσεων καὶ ἀφορμὴν ζωντανῆς συνομιλίας του μὲ τοὺς φοιτητὰς — ν' ἀναπαραγάγῃ τὸ πρῶτον μέρος του εἰς τὰ ἑλληνικά, εἰς ὥραϊον πεζὸν λόγον, διπλασιάζων τὴν ἔκτασιν τοῦ δημιουργήματος τοῦ *Goethe* μὲ τὴν μεγάλην εἰσαγωγὴν πὺν προέταξε, καὶ μὲ τὰς παρεμβαλλομένας ἐπεξηγηματικὰς παρατηρήσεις του. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχει μεγάλην παιδαγωγικὴν ἀξίαν. Ἡ γενικὴ εἰσαγωγὴ — ὀγδόντα σελίδες — εἶναι ὠραιότατα γραμμένη καὶ κατατοπίζει τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸν μῦθον περὶ τοῦ Φάουστ, εἰς τὴν προῖστορίαν τοῦ πνευματικοῦ μνημείου πὺν ἀνήγειρεν ὁ *Goethe*, καθὼς καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου Εὐρωπαίου μέχρι τῆς στιγμῆς πὺν ἐτελείωσε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Φάουστ». Καὶ ὕστερα παρεμβάλλονται εἰς τοὺς θαυμασίους στίχους τοῦ ἔργου, στίχους μεταφρασμένους κατ' ἀνάγκην εἰς πεζὸν λόγον διὰ νὰ εἶναι κατὰ λέξιν πιστὴ ἡ ἀπόδοσίς των, αἱ παρατηρήσεις τοῦ Θεοδωρακοπούλου, ἄλλαι μακραὶ καὶ ἄλλαι συντομώτεραι. Ἡ παρεμβολὴ τῶν ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων — ἡ ἐρμηνεία εἶναι φιλοσοφικὴ καὶ αἰσθητικὴ — ἀποτελεῖ διακοπὴν τῆς συνεχείας πὺν ὅχι μόνον ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ τέρπει τὸν ἀναγνώστην. Ὁ Θεοδωρακόπουλος συνεδύασε τὸ κείμενον τοῦ *Goethe* μὲ τὰ παρεμβαλλόμενα κείμενα τῶν ἰδικῶν του παρατηρήσεων κατὰ τρόπον ἄνετον καὶ ἐπέτυχε νὰ δημιουργήσῃ ἓνα ὁργανικὸν σύνολον πὺν ἐμφανίζει τὸν δημιουργὸν καὶ τὸν ἐρμηνευτὴν νὰ διαδέχωνται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον φυσικῶτα, νὰ συνομιλοῦν μεταξύ των φιλικά.

Ὁ Θεοδωρακόπουλος ὡς φιλόσοφος πὺν θεωρεῖ ἔργον του τὸν ζωντανὸν διάλογον μὲ τοὺς νέους καὶ ἐν γένει μὲ τὴν ἐποχὴν του, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ προβάλῃ μὲ τρόπον παιδαγωγικῶς σημαντικὸν τὸ νόημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας, τὸ νόημα τοῦ Εἰκοσιένα, τὸ νόημα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πανηγυρικὸς λόγος του, ὁ ἐκφωνηθεὶς τὴν 25ῃν Μαρτίου 1957 εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν

τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὑπῆρξεν ὥραϊον καὶ λυτρωτικὸν κήρυγμα, Δὲν ἦτο ὁ λόγος αὐτὸς ἀπλῶς πανηγυρικός, ὅπως εἶναι συνήθως οἱ λόγοι ποὺ ὑπαγορεύουν ἀνάλογοι περιστάσεις. Τὸ ρόημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας, ὅπως τὸ ἀποκαλύπτει ὁ πανηγυρικός τοῦ Θεοδωρακοπούλου, εἶναι ἐντεταγμένον εἰς ὁλόκληρον φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, φιλοσοφίαν ἀνατρέπουσαν τὰ μικρὰ καὶ ἐφήμερα καὶ ἀναφερομένην εἰς τὰ αἰώνια. Τὰ «Μαθήματα Φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ» ποὺ ἔχουν ἐκδοθῇ πολυγραφημένα βάσει τῶν παραδόσεων τοῦ Θεοδωρακοπούλου καταλήγουν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ πνεύματος τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Θεοδωρακόπουλος ἐπιχειρεῖ νὰ διασώσῃ τὸ ἀληθινὸν πνεῦμα τοῦ Εἰκοσιένια μέσα εἰς τὴν ζωὴν μας, νὰ τὸ προστατεύσῃ ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων πνευμάτων. «Τ' ἄλλότρια πνεύματα», λέγει ὁ Θεοδωρακόπουλος εἰς τὰς παραδόσεις του, «εἰσβάλλουν καὶ ἀνοίγουν πόλεμον μὲ τὰ αὐτοχθονικά. Κ' ἐνῶ φαίνεται ὅτι ἕνας ἰδεολογικὸς κατακλυσμὸς πλημμυρίζει τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δύσκολο νὰ ὑπῆρξῃ ἄλλη ἐποχὴ μὲ τόση πνευματικὴ γύμνια καὶ ψυχικὴ ἀλητεία. Δυναμισμὸς μαζὶ καὶ δαιμονισμὸς ἀνέμιξαν τόσο τὸ κακὸ μὲ τὸ καλόν, τὴ βία μὲ τὴ νοσταλγία γιὰ τὴν ἔλευθερία, ποὺ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος, ἐνῶ κατασπάζεται τὴ βία, νομίζει πὼς γένεταί τὸν καρπὸ τῆς ἔλευθερίας... Τὰ παλαιὰ βιώματα τῶν ἀνθρώπων, σταθερὰ καταστατικά βάρη τῆς ζωῆς των, τὰ ἐκάλυψαν ἄλλα, ἀδυσώπητα, ἀπαίσια φάσματα, ποὺ γεννοῦν καινούργια, αἱματοστάλαχτα γιὰ τὴν ὥρα βιώματα, μηνύματα κάποιας ἄλλης ἐποχῆς». Ὁ Θεοδωρακόπουλος ἀποκαλύπτει ταυτοχρόνως τὸ μέγα ψεῦδος τῶν νέων μηνυμάτων καὶ τὴν μεγάλην ἀλήθειαν τῶν παλαιῶν ἢ μᾶλλον τοῦ ἐνὸς καὶ αἰωνίου ἐλληνικοῦ μηνύματος. Ἔτσι, ἡ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας γίνεται ζωντανὸς λόγος, διάλογος μαχητικὸς μὲ τὴν ἐποχὴν μας, μαχητικὸς καὶ λυτρωτικός, διάλογος ποὺ ζητεῖ νὰ λυτρώσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ὑπάρχει καὶ εἶναι ζωντανόν, ἀλλὰ πιέζεται καὶ καταδυναστεύεται ἀπὸ τὴν βάρβαρον ἐπιδρομὴν τῶν νέων μηνυμάτων.

*

Κύριε συνάδελφε καὶ ἀγαπητέ μου φίλε, εἶναι ὥρα πλέον νὰ σιωπήσω διὰ νὰ ἀκουσθῇ ἡ ἰδική σας φωνή. Ἦκούσθη πρὸ μηνῶν ἡ φωνή σας εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου. Ὡμιλήσατε ἐκεῖ μὲ θέμα «Φιλοσοφία καὶ Θρησκεία», καὶ τὸ περίφημον ἐκεῖνο Πανεπιστήμιον προετοιμάζει ἤδη τὴν δευτέραν ἐκδοσιν τῆς ὁμιλίας σας. Αἰσθάνομαι ὑπερηφάνειαν ὡς Ἕλληνα, διότι κατορθώσατε, εἰς μίαν καὶ μόνην ὥραν, νὰ χαρίσετε εἰς τοὺς ἀκροατάς σας — καὶ μάλιστα μὲ τρόπον καὶ γλωσσικῶς ἀριστοτεχνικόν — ἕνα πλῆθος καιρίων διανοημάτων, ἕνα πλῆθος ποὺ ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως ἀπόλυτον ἐνότητα. Καὶ μελαγχολῶ ὡς φίλος σας, σκεπτόμενος, ὅτι τὴν ὑπερηφάνειαν ποὺ αἰσθάνομαι διὰ σᾶς δὲν ἔχει πλέον τὴν

δυνατότητα νὰ συμμερισθῇ ἐκείνη ἡ ὁποία, ἐπὶ εἴκοσι ἔτη, ὑπῆρξεν ἡ πολύτιμος σύντροφος τοῦ βίου καὶ τοῦ πνεύματος σας.

Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα σας εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν μοῖραν. Εἰς τὸ «Σύστημα Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς» διατυπώνετε ὠρισμένας σκέψεις, μὲ τὰς ὁποίας ἐπιθυμῶ νὰ κλείσω τὴν προσφώνησίν μου. «Ἠθικὴ ἐντελέχεια καὶ τύχη, ὁ ἄνθρωπος ὡς ἀναντικατάστατη ἠθικὴ ἀξία καὶ ἡ τύχη ἢ ἡ μοῖρα, συναυξάνονται. Ἡ μοῖρα γίνεται περισσότερο σκληροπρόσωπη καὶ ἀδυσώπητη, ὅσο ὁ ἄνθρωπος ὀριμάζει, ὅσο παλεύει μ' αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλευθερία του ἀπέναντί της γίνεται σταθερώτερη καὶ κλασικώτερη».

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝ. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἰωάννης Θεοδωράκόπουλος, μετὰ τὴν ὡς ἄνω προσφώνησιν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κ. Παναγ. Κανελλοπούλου, παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα ὁμίλησε μὲ θέμα :

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Ὁ ἄνθρωπος ζῇ συγχρόνως εἰς τὸ παρόν, εἰς τὸ παρελθὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Πέραν ὅμως τούτου ὁ ἄνθρωπος ἀνοίγει προοπτικὴν πρὸς τὴν αἰωνιότητα, ἡ ὁποία δὲν εἶναι χρόνος. Τὸ μυστικὸν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὅτι μέσα της διασταυρῶνται ὁ χρόνος μὲ τὴν αἰωνιότητα. Ἀπὸ τὴν διασταύρωσιν αὐτὴν χρόνον καὶ αἰωνιότητος γεννᾶται τὸ συναίσθημα τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς, ἡ ἐσωτερικὴ δηλαδὴ αὐτοβεβαίωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν μεγάλων ἀγωνισμάτων τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ἀγωνίσματα αὐτὰ εἶναι οἱ μέχρι τοῦδε πολιτισμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἔζη μόνον εἰς τὸ παρόν, δίχως ἀναφορὰν πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ δίχως προοπτικὴν πρὸς τὸ μέλλον, δηλαδὴ δίχως μνήμην καὶ δίχως προσδοκίαν, θὰ ἦτο πλάσμα ἀξιοθρήνητον, θὰ ἦτο ἱστορικῶς ἔρημος. Ὅμως οὔτε καὶ αἱ τρεῖς διαστάσεις τοῦ χρόνου ἀρκοῦν διὰ νὰ φέρῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς φῶς τὸν πυρῆνα του, νὰ εὗρῃ τὸ εἶναι του, νὰ φθάσῃ εἰς ὅ,τι ὀνομάζομεν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῦτο, διότι ὁ χρόνος εἰς τὴν οὐσίαν του εἶναι ἀνησυχία καὶ ἀστάθεια, εἶναι ἀρνητικὸς, ὑπάρχει μὲ τὴν ἄρνησιν τοῦ εἶναι του, ἢ, ὅπως λέγει ὁ Ἑγελος, εἶναι ὅταν δὲν εἶναι καὶ δὲν εἶναι ὅταν εἶναι, δηλαδὴ ἀντιλαμβάνομεθα τὸν χρόνον περισσότερον ὡς παρελθὸν καὶ ὀλιγώτερον ὡς παρόν.